

ترجمه و تألیف: سه‌ها دادمند

پنج شاهراه بدن

یک طرح درس ساده درباره‌ی آشنایی با حواس پنجگانه

اشاره

در سه سال گذشته، طرح درس‌های کاربردی گوناگونی را که با هدف آموزش بهتر مفاهیم درسی به دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی نوشته شده بودند، حضورتان تقدیم کردیم. اکثر این طرح درس‌ها نیم‌نگاهی به فرایند یاددهی - یادگیری مبتنی بر ساخت و سازگرای داشتند و معمولاً با استقبال خوب مخاطبان مجله هم روبه‌رو می‌شدند. از دوره‌ی جدید انتشار مجله، صلاح دیدیم این طرح درس‌ها، برای جلوگیری از تکراری شدن نزد شما، به صورت موردی و هر از چندی ارائه شود. در این شماره، طرح درسی را منتشر می‌کنیم که به شناخت حواس پنجگانه اختصاص دارد و ویژه‌ی پایه‌های سوم و چهارم ابتدایی است.

ابتدا درباره‌ی حواس پنجگانه، شامل حس لامسه، بینایی، شنوایی، چشایی و بویایی، برای دانش‌آموزان توضیح دهید و این که هر حس برای سنجش چه عاملی مهم است و نقص در عملکرد هر کدام، باعث بروز چه مشکلاتی می‌شود. درباره‌ی تأثیر هم‌زمان عملکرد بعضی حواس (مثل حس چشایی و بویایی) روی یکدیگر نیز توضیح دهید. مثلاً عملکرد هم‌زمان حس چشایی و بویایی، باعث شناسایی عطر و طعم غذاها و خوراکی‌ها می‌شود به همین دلیل، هنگام سرماخوردگی که معمولاً دچار گرفتگی بینی هستیم، طعم و عطر غذاها را به خوبی متوجه نمی‌شویم. (به دلیل این که نمی‌خواهیم به شیوه‌ی رفتارگرایی همه چیز را از همان ابتدا برای دانش‌آموزان مشخص کنیم و در واقع قصد داریم به شیوه‌ی نزدیک به تفکر شناختی و ساخت و سازگرای حرکت کنیم، اجازه می‌دهیم دانش‌آموزان هم به حس و گمان بپردازند.)

شامپو یا صابون با عطرهای گوناگون، چشم‌بند.

نکته‌ی ۱. دانش‌آموزان باید بتوانند:

- شکل و جنس لوازم داخل جعبه را فقط لمس کردن حدس بزنند

- طعم خوراکی‌های داخل جعبه را با کمک دو حس بویایی و چشایی تشخیص دهند.

نکته‌ی ۲. در حالتی که چشم‌بند بسته‌اند، صداها و اشیای بیرون از جعبه را بشناسند.

حدس نخست

از شناسایی حس لامسه یا بساواپی شروع کنید. دانش‌آموزان را به پنج گروه تقسیم کنید. وسایل را بدون آن که بچه‌ها ببینند، داخل جعبه بریزید. سپس به هر گروه یک جعبه بدهید. حالا هر گروه با لمس کردن اشیای داخل جعبه، بدون درآوردن آن، باید جسم را شناسایی و شکل و جنس آن را بگوید و سپس حدس خود را روی برگه‌ی کاغذ بنویسد. در مرحله‌ی آخر، در جعبه را باز و یادداشت‌های هر گروه را بررسی کنید.

مواد لازم برای استفاده در تدریس

۱. جعبه‌ی اسرارآمیز

۲. لوازمی شامل پنج عدد لیمو

ترش، پنج عدد پرتقال، پنج عدد

سیب، پنج عدد گیلاس، پنج عدد خیار،

پنج شیء با شکل‌های متفاوت، پنج عدد

دستکش سفید

فاطمه خسروی نجف‌آبادی

آموزگار دبستان فتح، فلاورجان اصفهان

در روزهای ابتدایی سال تحصیلی، یکی از دانش‌آموزانم به نام فاطمه، نشانه‌ها را به سختی می‌نوشت. برخی اوقات آن قدر گریه می‌کرد تا من دست او را بگیرم و با کمک هم بنویسیم. بعد از مدتی حس کردم او دیگر به کمک دست من نیاز ندارد، اما اعتماد به نفس کافی ندارد. چون دائم می‌گفت اگر دست مرا نگیری، نمی‌توانم بنویسم.

چند روزی به دنبال راه‌حلی بودم تا غیر مستقیم این مشکل را برطرف کنم. بنابراین، دستکش سفیدی به دست کردم و چند مرتبه دست او را گرفتم. سپس دستکش را به او دادم و گفتم، این دستکش همان اثر دست‌های مرا دارد. هرگاه احساس کردی نمی‌توانی بنویسی، از این دستکش استفاده کن. فاطمه با شادی دستکش را گرفت و شروع به نوشتن کرد. روزهای بعد، گریه‌هایش به خنده‌های نشاط‌آور و موفقیت‌آمیز تبدیل شد، چون دستکش خانم معلم در او ایجاد انگیزه کرده بود. دائم می‌نوشت و دیگر از نخوابتن و نتوانستن اثری نبود.

حتی مادرش هم می‌گفت، قبلاً در منزل با بی‌رغبتی تکالیفش را انجام می‌داد، اما حالا با وجود این دستکش، با ذوق و نشاط تکالیفش را انجام می‌دهد و همواره دوست دارد این دستکش‌ها را دست کند و بنویسد.

حس دوم

چشایی، حس دوم است، از هر گروه یک یا دو نفر را انتخاب کنید. چشم او را ببندید و از او بخواهید از داخل جعبه، میوه یا مرکبات را بردارد و بچشد. نفر دیگری از هر گروه هم گفته‌های فرد گروه خود را یادداشت کند. سپس جعبه را باز و حدس‌ها را بررسی کنید.

حس سوم

گام بعدی، بررسی حس بینایی است. چشم دو نفر از اعضای گروه را ببندید. این فرد همراه با یکی دیگر از اعضای گروه می‌تواند به مدت یک دقیقه در کلاس قدم بزند و اشیای داخل کلاس را لمس کند. فردی که همراه اوست، تشخیص‌های فرد چشم بسته را یادداشت می‌کند. در آخر، حدس‌ها را با آنچه شخص لمس کرده است، مقایسه کنید.

حس چهارم

مرحله‌ی بعدی، بررسی حس بویایی است. چشم سه نفر از اعضای هر گروه را ببندید. این سه باید میوه‌ها یا سایر مواد موجود در جعبه مثل صابون و شامپو را بردارند و درباره‌ی بو و عطر آن‌ها توضیح دهند و بگویند رایحه‌ی مورد نظر مربوط به چیست. دو نفر دیگر گفته‌های آن‌ها را یادداشت می‌کنند. سپس درست یا غلط بودن تشخیص آن سه نفر را بررسی کنید.

حس پنجم

چشم سه نفر از هر گروه را ببندید. دو نفر از هر گروه، صداهای گوناگونی با اشیای ایجاد کنند. سه نفر چشم بسته، باید صداها و منبع تولید آن‌ها را تشخیص دهند. بعد از اجرای این مراحل، درباره‌ی عملکرد هر حس، از روی تصویر توضیح دهید. مثلاً نحوه‌ی تشخیص طعم مواد غذایی با کمک زبان و بخش‌های آن که چندین طعم را شناسایی می‌کنند.

نکته‌ی ۱. هر گروه می‌تواند عملکرد یکی از اعضای بدن در تشخیص حس مورد نظر را انتخاب، تصویر آن عضو را نقاشی کند و توضیحات مربوط به آن را بنویسد و پوستر تهیه شده را در جلسه‌ی آینده به کلاس بیاورد.

نکته‌ی ۲. هر دانش‌آموز یک حس را انتخاب و درباره‌ی آن اطلاعاتی جمع‌آوری کند و دفعه‌ی بعد بیاورد.

نکته‌ی ۳. اشیاء و خوراکی‌های داخل جعبه‌ی هر گروه می‌تواند از گروه‌های دیگر متفاوت باشد تا به این ترتیب، موارد بیشتر و متنوع‌تری بررسی شود.

منبع